

Lászlóffy Csaba

ŐRANGYALOK

(Egy sérülés története)

Bámultunk egymásra. Csak úgy. Olykor óvatosan, mint aki fél, hogy elkaphatja a náthát. „Téged az ég küldött.” A megjegyzést hűvösen udvariasnak szántam, de közben nem tudtam levenni szememet a rozszant karosszékből elterülő, hosszú combokról.

„Igen, onnan jöttem - mutatott a magasba. - Vagy talán még fentebbről.”

Gúnyos, odaadó tekintet. A kedvesedé, aki nyomon követi minden lépésedet.

Apám figyelmeztetését hallom, a föld mélyéről. Tompán. Mint mikor a tornyok imbolyogni látszanak, s a harangokat mintha betemették volna, döngve szólnak, akárha fából lennének... Mennyi fölös illúzióval és mennyi csalódással ment el az öreg.

Bigottá tett nép.

Akik utolsó útjára - az nem volt szemfényvesztés - elkísérték, egymáshoz préselődtek, s mintha mindeniküknek vattával tömték volna be a fülét, dermedten vártak valamire. Egy kis, szakállas diák mindenképp beszédet akart mondani a sír fokán, de aztán úgy látszik, megsédült, társai támogatva elvezették; okádni kezdett. A megbarnult hóból körülötte édeskés pezsgőszag áradt.

Címeres kripták cseréltek gazdát, faragott, régi sírkövek tűntek el egyik napról a másikra. Amíg tart ez a fagy, jegyezte meg lefele jövet egy sima kontyú hölgy, addig legalább nem hányják ki a földből a drágáink csontjait. Csak ki ne haljon a család, karolt belé kopaszodó, szikár kísérője.

Szappanos, fénylő hajnalra ébredtem. Vagy mégse lett volna ébredés? A történelmi pillanatra akartam gondolni, a bűntudatra apám iránt, akit nem tudok föltámasztani - de szétkapcsoltak, még mielőtt átmelegedhettem volna hitétől, hogy a *kiválasztottak* törődése tartja ébren az emberek öntudatát. A kollektív tudat folytonossága helyett sorjázva, álomszerű képek jöttek. Előbb hamuszínű harmat, vastag, csepegő köd, egzotikusan lapos tetejű házak, vályogkémények felett. Lassan süllyedni kezdtem a *kollektív tudattalanba*.

Persze, nem teljes tudatlansággal: olvastam már valahol az ősképet előhívó különös erőkről és tendenciákról, melyek nemcsak a saját génjeim emlékeit, de a távolabbi múltba elkalandozottakat is képesek megjeleníteni. Ezen az elém tűnő természetlen vidéken talán felfeslik az idő sűrű pókhálója alól valami abból a lehetséges ősképből, amelynek képzel-

gések sodorta vagy mély álomból kimentett töredékeit érzéki csalódásoknak, zavaros illúzióknak szoktuk tekinteni.

Utálatos érzés fog el. Vízmosta dudorodások állnak ki az összehordott homokból. Az egész olyan, mint egy hómező, még mielőtt az utolsó piszkos maradványok latyakká olvadtak volna. Meg szeretném itatni apámat: a láztól verejtékes, kórházi rabruhás kis öreget, de hogy lehet vízhez jutni itt? Körülnézek: nyugat felől kéklő hegycsoport, mély hasadékok szakítják meg: az ég felhőtlen tiszta, a legmagasabb csúcsokat fásliként fedő, kis gőzgomolyagok. Mély kútba kell lepillantani (valami ezt mondhatja velem), vagy még mélyebbre leásnom? Itt nagyon ritkán esik eső, a víz bizonyára nem innen ered, hanem több mérföldnyi távolságról szivárog át a föld alatt (a Cordillerákból), s útközben fölszívja a sót. Ezt kellene valahogy megértenem apámmal, aki a vaságyba kapaszkodva erőlködik, hogy hangja érthető legyen:

„Te ezt még nem érted, fiam...”

Mindenki dicsérte remek memóriáját. (Az menyémmel vajon hogy állunk?) Nyomorult pánik vesz erőt rajtam: nem emlékszem rá, hogy fiatal korában járt volna Chilében vagy Peruban! Akkor pedig hogyan kerülnek szemem elé a Cordillerák?... Az élet elbűvölő, ha a bezárt ajtó védelme mögött a tárgyak nem hagynának foltot az agyon, s korlátozó politikai rendszerek nem zabálnák fel körülöttünk az időt. Pillám szibbadt, mégis nyugtalanság fog el. Lázadozni szeretnék a mesterséges beavatkozás ellen. Jóllehet a világjáró Darwin azon lelkendezik, hogy az öszvér mindig meglepetéssel szolgál. A *madrina* (nagy néni) igen fontos „személy”: egy jóra való öreg kanca, csengettyűvel a nyakában: ahová megy, a többi öszvér mint jó gyerek követi. Egy korcsnak nagyobb emlékezőképessége, szívóssága, társas ösztöne van és hosszabb élete, mint szülei közül bármelyiknek, ez arra látszik mutatni, hogy a mesterséges beavatkozás fölülülhatja a természetet.

Apámnak vajon melyik felmenő rokona élte meg ezt? (Máris magába szív az újabb álom.) Szárnyatlan, puha, hüvelykhosszúságú bogarak mászkálnak testemen. Nagy fekete poloskák. Szívás előtt egészen laposak (mint azon egzotikus táj házai), de aztán a vértől felduzzadnak és gigömbölyödnek. Ilyenkor könnyebb őket agyoncsapni. A rovar kidugja szívóját, s ostyaalakú teste percek alatt gömb lesz.

Kitapintom apám sápadt arcát: száraz tézta-massza, iszamos üreg. Óvnám vérét az élősködőktől,

ő azonban mintha nem is látná a fizikai veszélyt, paposan agitál: „Tartós művet hagyni hátra - lihegi. - Ha nem is tökéleteset” - teszi hozzá vigasztalón.

„Igen - bólintok, izzadt, véres ingnyakkal. - Most aludnod kéne...”

Fel szeretnék ordítani.

- Nyugodj meg, csak a kimerültség.

Georgina csillogó ruhában a csillár alatt. Al-momból felriadva nézek körül - és visszafelé, hogyan is történt vajon?

- Rosszat álmodtál?

- Ellenkezőleg - lóditom morcosan. - Zenét hallottam...

- Akkor talán egy kis fülbe ragadt nosztalgia. -

A fölös gúnyt megértő mosolyba csomagolja.

Eszembe villan: megmenthető-e a kapcsolataink? Ám ő beszédre, vallomásra ösztökél:

- Szerinted csak az ágyat oszthatjuk meg, a gondolatainkat nem?

Verve vagyok. A víz csíkokban folyik alá az ablakon, fehéres köd terjed alattomosan odakint, az ágakhoz, az ablakfájához tapad, mint a csiganyál, s én közben vallok, magamtól is viszolyogva.

- Csak ennyi? - Georgina szemhéja aláhull, mint egy redőny. Érzem, máris túl sokat tud. - Emlékezz vissza a hasonlatodra a temetésen - hajol közel hozzám sejtelmesen -: fehér kagyló egy kiszáradt tengerfenéken! Azt mondtad, kotyog benne az idő, mint örökéletbe zsongító özönvíz. Szegény, hiszékeny Noé!...

Nem teszi hozzá (pedig tudja), hogy apámra gondoltam akkor is. Meg arra, hogy a bárka rég elsüllyedt valahol.

- A nők nem tudnak titkot tartani - közlöm vele fagyos hangon, s igyekszem továbbállni.

Hátulról játékosan elakaszt. Felszisszenek.

- Gyere egyet sétálni - kapaszkodik a nyakamba. - Ne add a lustát megint.

Hosszú lábú csaj, mindig rossz alvó volt.

Mutatom a harapást a lábszáramon: - A park tele van kóbor kutyákkal.

- Veszettek?

- Kipróbálhatod őket te is.

Az az igazság, hogy engem valójában már semmi sem érdekel. A temetés óta. Vagy amióta megtaláltam apán jegyzeteit(?)

Vad iszonyattal töltött el a tehetetlensége. Az a szenilitásnál is kirekesztőbb, szinte hivalkodó vételesség, melyet magamban - gondolom, nem én egyedül - megalkuvásnak neveztem. Bosszantott a tudat, hogy hiába is próbálnám meg elültetni az öregem kies, romantikára hajlamos lelkében az ellenséges érzületet.

„Apa az én fülesbaglyom - kotyogott a hátam megett a kedvencnek titulált kisebbik gyermek. - Amíg én élek, ilyesmi nem történhet meg, hogy apus rosszat mondjon valakiről, vagy rákiáltson a buta emberekre” - zárta le a vitát fanatikusan hűgocskám.

Egy szakadék megint, amelyen biztonsággal nem kelhet át csupán a képzelet. Annál is inkább indokolt lehet ez most, mivel apánk már túljutott az örökkévalóságba, s így a valóság, mint egy kifordított zokni, nem tartogat számunkra semmi borzalmat.

Látom - a körülkerített sírok és a terebélyes fák között - az összezsúfolódott, rajongó sokaságot, halom a demagóg szölamokat: „A tiszta, világosságot áhító lelken végre törvényszerűen beteljesedett a sors!...” Temetésed is megalázó volt. Rádadás családainkra. Természetes halál után (és előtt) természetellenes magyarázkodások, mímelés. Árván maradt kislányod mutatoujjával megcélozta az éppen fejük fölött köröző katonai helikoptert, - ezúttal elszántan, kihívó indulattal, cseppet sem játékosan. Az ünnepélyes ceremónia után a nagykabátzsebekből előkerült a pálinkás üveg. Sok volt a vidéki atyafi s tanítvány. A forró torkokból (ha nem is pont így történt) hallod az egyre misztikusabban szálló énekszót, úgye?? Hiszel-e még az ilyen fellángolásban?...

Utolsó („meghívásos”) vacsorádon rettentő tanulságot vártunk; de még egy szárazvillám is elkerülte azon a befülledt délutánon a lugast.

Mután a vendégek elmentek, a kerti kerek Masztalnál húgommal huszonegyeztetek. (Lehet, hogy ez sem igaz. Nem ott, vagy nem akkor történt.) Lányod résnyire összehúzta szemét, s fojtottan rád szölt, hogy: „Ne csalj.” (Most már tudom, ez is *bennem* történik, akár egy fárasztó utazás.) Valami hiányzott belőled, apám: igaz, valamiből több volt. Jóságod zavarával csak fokoztad csemetéd kínjait akkor is. „Nekem csaltál - suttozta -, nem ellenem.”

Kicsike hiányzott, hogy elbőgje magát.

Megindultál, mint hulló, rozsdabarna falevelek. Hunyorogva, kábán néztem utánad. Karodon a csíkos szatyorral a boltíves kapualjban úgy távolodtál, mint akinek csak percei vannak hátra. Legfeljebb órák. Hirtelen elhatározással rohanni kezdtem utánad, a kapuig; fel is priccoltam magam - pocsolya állta el utamat -, de nem láttalak sehhol: csak a közönyös fényzőn. Alltam megvakítva.

Anyám a haláloz órájában, mikor hazahozta, szöltanul remegett. Az ember feladja önmagát - kivéve a normálisan örülteket!

Hihetetlen, hogy mindezt én írom, s a közös emlékekből válogatok - ha más-más

összefüggésbe hozva is őket. Mint mikor valaki szét-szórta alsóneműk közt fekszik, s dermedt hátgerinccel tér magához.

A hőmérő, rendszerint meghibásodva, mínusz (-) fokot mutat.

A mellém somfordáló nő magyarázatok után kutat. Mikor be akarja beszélni nekem, hogy kimerült vagyok, számomra ez figyelmeztetés. Ha nem is feyegető gyanú immár.

Minden fantasztikusan képszerű előttem.

Mégis azt kiabálom: „J'en ai plein le dos!” (Torkig vagyok mindennel!)

Vékony testét, amint fejét hátraveti, kacagás rázza.

„Ez az. Nem cserélnék el soha egy unalmas vagy finomságot színlelő, alattomos karakterű valakivel!”

Még tapsol is hozzá. Most, amikor világossá vált előttem, hogy ráuntam a szerelem bálványára. Fanyar ízű pásztorórák tanulsága, hogy a gyöngéd-ség szenvedélyes hisztériába csap át. Bennem is.

Ő sürgette a találkozást.

Most itt ül, s anélkül, hogy valami lényegeset kívánna mondani csak enyeleg; vagy csapongó lényemről áradozik, már nem is gúnyolódva. Pedig konspiratív hangulat, feszültség nélkül együttlétünk - ez az egész - valahogy nem igazi. Mintha csak azt mondaná, hogy „Nyitás Európa felé.” S nyomaték-képpen kezében kattant az arany cigarettatárca.

Európa?! Persze néhány háztömbbel továbbbesik.

Alakók úgy ültek, mint egy hajó fedélzetén. Messziről jött minden: rémhír és remény. Peru az anarchia állapotában volt. A látóhatáron való megjelenésünk egy kis félreértésre adott okot.

Minden párt adót követelt; az emberek azt hitték, a végítélet napja közeledik.

A sőt, tájékoztatott egy minden hájjal megkent francia kereskedő, többnyire trágyázásra meg salétromsav-gyártáshoz használják változékony természete miatt puszkaporgyártásra nem alkalmas.

...Az első igazi sivatag, amelyen végigkocogtam, nem tett rám különösebb hatást. Egyetlen növényi terméket láttam a fáradt paták alatt, egy parányi sárga zuzmót, mely az elhullott öszvérek csontjából nőtt elő.

A sziklafal tövében is minden kopár; a szakadékok teli vannak törmelékkel, s a hegyoldalakat finom fehér homokréteg fedi. Aznap reggel, midőn a tizennégy mérföldnyi távolságra fekvő salétrom-telepekre indultunk, s a meredek parti hegyeket egy zézugos homokos ösvényen megmászva megpillantot-

tuk a Guantajaya és St. Rose melletti bányákat, a kis falu határában izgatottan föl-alá szaladgáló emberek fogadtak. *Röviddel azelőtt kapták a hírt, hogy három ismeretlen feltört két templomot s minden ezüst kincset, ikont ellopott.* A felzúdult tömeg azután sem csillapodott le, hogy a rablókat a kincsekkel együtt kézre kerítették. A dühöngő csöcselék azt kiabálta, hogy eretnekek becstelenítették meg a mindenható istent, s már arra készült, hogy *minden más hitet vallót, más nyelvt megkínózzanak, amikor...*

Hát mégiscsak apám kéziratai között találok mindazzal, amit tévesen a tudatalattimnak tulajdonítottam. Ha nem is hallucináció, a kétségek megmaradnak. A hazugság is marad, amennyiben nem hangzik el mai fogalmakkal - csak a jelképes nyelven - a létező. Türelmetlenül kutatok. „Adni kell időt a gyásznak - mondja anyám: magányom azonban még nagyon nagy távolságra van a szabad lélegzéstől, a lehetséges feloldozástól.

Addig, valahányszor beleolvasok ezekben az óvatosan fogalmazott helyzetjelentésekbe, nem a zsigereimet hasogatja, a gének útján közelít a lélekszorító fájdalom.

Még hogy öszvércsontok a perui sivatagban! Az aláhúzott mondatok még világosabbá tesznek némely párhuzamot. Akárcsak a végső pusztítás képét sugalló dokumentum-részlet, amely az Új-Spanyolország meghódításának hiteles története címet viseli.

Ezt követően engedélyt kértek Huicilopocstli ünnepének megtartására. És a spanyolok is meg akarták nézni, milyen az ünnep, meg akarták csodálni és meg akarták látni, hogyan ünnepelnek.

Azután parancsot adott Moktezuma: menjenek néhányan a vezér házába, vigyék el a kérelmet. És amikor az engedély megjött a bezárt Moktezumához, már örölték is a csikalote-magot, a templom udvarán csinálták az asszonyok, akik egész évben böjtöltek.

Eljöttek a spanyolok, sokan gyűltek össze harci fegyverzetben. Fel voltak szerelve, fegyveresen. Közibük mentek, hozzájuk léptek, körbeállták őket, megnézegették egyenként az őrlő asszonyokat, az arcukba néztek. És miután megnézték őket, a Királyi Házba vonultak, mint később megtudták, már akkor az volt a szándékuk, hogy legyilkolják az onnan kijövő férfiakat.

...Aközben, mikor az ünnepet élvezték, mikor folyt a tánc, az ének, már egymást követték az énekek, mik úgy zengtek, mint a hullámverés, pontosan akkor határozták el a spanyolok, hogy leölik az embereket... Elzárták a kijáratot, az átjárókat, a bejáró-

kat: a Sas Kapuját a kispalotában; a Nád-hegye, a Tükrös Kígyó kapuját. És azután, hogy lezárták, mindent őrizet alá vettek: már senki nem mehetett ki.

Így elrendezve a dolgokat, azonnal a Szent Udvarra léptek, hogy leöljék az embereket. Gyalogosan jönnek, fapajzsot, néhányan fémpajzsot és kardjukat hozzák. Azonnal közrefogják a táncolókat, az üstdobosok felé rontanak, egy vágást mértek arra, aki játszott, mindkét karját levágták. Aztán lefejezték: messze gurult levágott feje.

Egyszerre vagdalkoznak mind, lándzsával leszúriák és felhasítják, kardjukkal sebet ütnek az embereken. Némelyeket hátulról támadták meg: azok nyomban a földre rogytak, széteső belekkel. Másoknak széthasították a fejét, felszabdalták a fejét, egészen szétdarabolták a fejét.

De másoknak a vállára vágtak: testük széthasítva, sebek tátongtak rajtuk. És olyanok is voltak, akik hiába futottak: beleiket vonszolták, míg bele nem gabalyodtak. Menedéket keresvén azt sem tudták, hova fussanak... A harcosoknak vére úgy patakzott, mint a víz; mint a megrekedt pocsolya bőre, terjengett a vér és a földön vonszolt belek szaga."

2

Lelépett a vonatról, és a szénporos fűben, az itt-ott már letaposott, sűrű gazban megindult felém. Egyedül vártam rá. Kissé idétlen, vastag szalagos kalap, világos színű koverkó kabát volt rajta. Ilyen merevnek és feszélyezettnek még sohasem láttam apámat. Ráadásul ügyetlenül magához húzott, és rám nehezült, mint egy üres fogásra, úgyhogy maradék gyöngédségem is elszállt.

Szótlanul haladt mellettem, csak akkor riadt fel, amikor a peronon a hulladékban kotorászó utcaseprők egy rühes macskát kezdtek hajkurászni, s az üzött állat vinnyogva bemenekült a mozdonyfűstbe.

„Nekem igazán megmutathatod...Ugye, te is írogatsz?” Georgina már évekkal ezelőtt rám kérdezett.

„Nem hülyültem meg, mint az öregem.”

Undorítóan találtam magam az olcsó szellemeskedés után, de leggyanútlanabb kapcsolatunk idején már hűtlenségnek éreztem idegen kézbe adni apám irományait, vagy akár csak fecsegni róluk.

Ilyesmi járt eszemben, miközben apámmal, az állomás téren átvágva hazafelé tartottunk, no meg az, hogy a Georgina léptei alatt a parkett sose nyikorog. Az erdőben mintha mindig fenyőtűkön járna. Megejtően magabiztos és vakmerő, akár egy indián lány, csak akkor szokott megrémülni, hogyha elveszik a villanyt. Olyankor két kézzel kapaszkodik belém, körmét a bőrömbé mélyesztve.

Otthon anyám sem bátorkodott egyebet kérdezni hítestársától, mint azt, hogy a szálloda milyen volt?

„Krákogtak a csövek a falban” - próbált kedélyeskedni az öregem, noha lerítt róla, hogy nincs mókás kedvében.

„Miért olyan feszesek a heréid?” - súgta a fülembe azelőtt való este Georgina. Eltoltam magamtól a vászonrolón átszivárgó fényben kutató ujjakat, s miközben duruzsoló hangja - Te reszketsz! - meztelen ágyékomat csiklandozta, nőtt bennem a gyanakvás szeretőmmel szemben, aki nem sokkal korábban határozottan jelentette ki, hogy apámnak kár volt a fővárosba utazni.

Hogyan is kezdődött az egész?... Elszopogattunk egy üveg gint, szárazon, Georgina mellém bújít, s én hiába hunytam le a szemem alvást színlelve, addig-addig kacérkodott velem, hogy „csúnya fiú”, míg szemének különös, elszánt ragyogásában egyszer csak megindultam vele a rejtélyekkel teli ösvényen.

„Ördögi, brutális csábító vagyok, látod? - ölelő karjával szinte fojtogatott. - Mint Dr. Feral, Ferenc József császár egykori háziorvosa!”

Visszafogott mosollyal nyugtáztam diadalittaságát, mire ő részeg elszántsággal fakadt ki:

„Vidéki tyúknak néztél, mi?!” - Most a csuklómat szorongatta.

„Pedig az őrangyalom vagy” - leheltem a képébe, s közben arra gondoltam; nem az a fajta, aki sírni kezdjen.

„Igenis, az vagyok. Téged féltetek... Magunkat...”

„A te apád politikus” - böktek ki.

„Azt hiszed - mondta fojtottan -, hogy nem vettem észre máskor is az udvariasság álarca mögött a megvetést?”

„Csak azt akartam mondani, hogy tudtommal a politikusok a közrend őrei voltak mindig.” A gint bennem is dolgozott.

„Ezzel szemben a művészek...?!”

„A művészek?... Nem vagyok művész. -Vállon ragadtam, és magam felé fordítottam arcát. - A, apámra gondolsz?! - Feltápászkodtam, s mert megsejtettem kérdésében a kihívást, elhatároztam, hogy kedélyes pózt erőltetek magamra, kerülve a direkt összecsapást. - Az írók? - folytattam séta közben. - Például ilyen könyvespolcot kalapálnak össze.”

Közben képszerűen agyamba villant egy másik „kihívás”, az apám aki bukaresti útjára készen, szendvicsekkel degeszre tömött táskájával topogott előttünk az előszobában: „Egész életen át kárhóztatok, hogy nincs elég gyakorlati érzékem!... Most hát...”

Haja, ahogy a fogasról leesett sál után lehajolt, összeborzolódtott, kabátgallérja félig betűrődve - úgy festett, mint egy köpcös, bártortalan Don

Quijote, aki a fővárosi kiadót készül megostromolni puszta becsületével. Mert mások kemény törtetésével durva csalásaival szemben a korrektség volt egyedüli fegyvere.

„Túl egyszerű volna a világot felrobbantani” - állapította meg halkán, rezignáltan, két nap múlva, miután tudomására hozta családjának a kellemetlen hírt, hogy benyújtott művelődéstörténeti monográfiája elveszett. Az egyetlen kijavított példány.

„Ne mondd! Ez az öreg műve? - simogatta végig Georgina a lakkozott, üres fafelületet: a könyvek egy része még felrakásra várt a szoba sarkában. - És ezt itt...hogyan is nevezik?”

„Titkos rekesz - közöltem felülve. - Persze kíváncsi vagy rá, hogy mi van benne... Szerszámok meg néhány lyukas fuszekli.

Nem, ez a párbeszéd a könyvespolc előtt azután történt, hogy apámat... Anyám már ott rostokolt, naponta órák hosszát, a sötét függönyök mögött, s ha rányitottam az ajtót, ijedten rebent félre. „Egyszerűen nem tudok egyedül élni - fogta meg könyörgő tekintettel a kezem. - Félek, hogy még valami szörnyűség történik veletek is...”

Amíg még élt apám, Georginában is több volt a szorongás; az elhallgatott igazság diszkrét tudata úgy ült ki arcára, mint a szemérem, talán még némi bájt is kölcsönzött neki a misztikusság. Benne viszont mintha több lett volna a forrongó türelmetlenség. „Egyeseknek hogyan sikerül? - Felszisszentem, térdem a vaspántos láda sarkának ütődött: még sokáig sajgott utána. - Jobb üres kézzel, de könnyű szívvel, igaz.”

Georgina a félhomályban is jól kivehette a templom tér felé fordított elszánt ábrázatomat. „A csürhe!” - mondtam fojtottan. Habár a lombok eltakarták előlem a kilátást.

„Nem érdemes kockáztatnod a...”

„A közös, szürke sorsot - fojtottam bele a szót. Hol itt a kockázat?”

Alom és ténytudás szövődménye. Egy kis túlzás: vagy inkább öncsalás. A valót-velőt emésztő posztrealista, lineáris élveboncolás helyett egy-egy (emlékezet) kihagyás, hogy elkerüld a hazugságokat -, úgy, mintha egy mondat kellős közepén ugranál ki az induló vagy fékező vonatból. Egy percig sem hagy nyugodni, álmomban sem, amit megtehettem volna (én vagy más?!).

Az örökre elszállt illúziók; s a szünni nem akaró pihegések. Nem hallucináció: nem elektromágneses sugárzások hatásának összegeződése. A kényszerűen megélt pillanatok (évek!) elhagyhatatlan tereiről hosszán, tiltakozva, nyúlok magam mögé, mintha el akarnám hallgattatni a belülről, a lélek- és

koponyamélyről feltámadt viharokat. Ők teszik próbára idegrendszeremet.

Arra a biztos tudatra ébredek, hogy segélykiáltást hallok. Pedig csak egy öreg szív s tüdő munkája, gyötrelmes pihegés a szomszéd szobából. Halványabb, de oldottabb érzés köt anyámhoz, mint halott apámhoz, aki többnyire már mint lelkiismeret-furdalás van köztünk jelen.

Eltékozolt éveimre gondolkodom, a lehetőségekre, amiktől nem a terror, hanem a passzív viszolygás és a kényszerű baráti mulatozások fosztottak meg: s a sórét őszies, kénes levegőjét magamba szívva elfog az izgatottság.

Az idegenvezető a múzeumban a besütő fényre mutat: „Neki köszönhetjük ezt a mai találkozást!” ...A falakról elszabadul a betlehemi jászolhoz kötött tehén, a hullámmásban szerelmi kéjre csábító sellő s egy virtuóz mutatóvívával hangos modellté vált, kedves papagáj; a vörös koronázási selyemcipőben felhasított hal fickándozik, s egy cinikus orrszarvú átdöfi a Megváltó homlokát. A mozaikkockákon vértócsában topognak a látogatók.

Mielőtt megkérdezném tétova ábrázatomtól a tükörben, hogy tulajdonképpen mit akarok, új nemzedékek előretöréséről harsognak a művészeti és szexlapok, a tévé. Bár holmi ijesztgetést is olvastam valahol, hogy megkezdődött volna az öregek osztályuralma. Ha sikerül még jobban meghosszabbítani az életkort, szegény lesz majd fiatalnak lenni. Könnyen lehetséges - próbálja fejre állítani a világ közvéleményét a morbid fantáziájú „teoretikus” -, hogy valamilyen negatív hatású ellenkozmetika fogja siettetni a sihederek éretarcúsítását, jovialis kinésűvé tételét (szellemi érettségről nem esik szó), különben nem kerülhetnek be az öregek elit osztályába...

Restelni kéne „középkorú” félszegségemet: az élveboncoláshoz persze ez nem elég.

Georgina kiosztja a szerepeket: a fiatalok pártján van az igazság s az erő!... Közben az anyám kaktuszait locsolja, s tetvészi is nagy nyugalommal. „Nagyvonalúságuk - mondja - téged, „öregebbet” is átsegíthet a bizonytalankodásokon, az elbutulásra.

Éppen ideges vagyok, fölzaklatott. A telefon megint süket, de mintha mégis volna valaki a vonal túlsó végén. A tévé képernyője kifényesedik, elborul, gyújtóbombák előtt barlangokba menekülök majd közelkép a fagyott járdán: „békés” gumibotos, sisakos rendőrök, egy ipse a nyakát nyújtogatja az összeverődött tömegben hogy beláthasson az alkalmi ringbe.

„Zsoldosok körülöttünk mindenütt - mondom Georginának. - Civil zsoldosok is.”

Színlelt ijedtséggel néz az asztal alá, a szekrény mögé; lehajol, fölvesz valamit. Ezüstösen fénylik ujjai között. (Anyámnak kórosan hull a haja.)

Én megszállottan folytatom: „A mező is ellenőrzött.”

Ő előbb rábeszélően: „Tele napsütéssel, aranyló magokkal, drágaságom!” Majd kihívóan: „Ismered-e egyáltalán a lóhere átható illatát?...”

Bár csal, hogy menjünk kirándulni, nem állok kötélnék, csak kikísérem. Azzal válik el tőlem, hogy a képzelet túltengése szakmai ártalom.

A múlt év őszére gondolok. Az ajtóban álltunk, pont mint most, mikor a húgom elsápadva szaladt föl a hírrel, hogy a kutyánkat megmérgezték. „Egyszerű kegyetlenség volna?” - kérdezte szeppenten anyánk.

Georgina egész testét megrázó hahotába tört ki váratlanul. Démoni volt.

A fényt visszaverő dolgok nem azért gyakorolnak valakire hatást, mert ott vannak, hanem funkciójuktól függetlenül érzéki benyomást is tesznek ránk azáltal, hogy mozgalmassá, érzékletesebbé, olykor ellentmondásossá változtatják a végtelenből kiszakított puszta teret. Avagy a térbe képzelt végtelent (!)

Legmagasabbrendű és feltétlen valóságként a tiszta, végtelen teret koncipiáljuk (Oswald Spengler: A Nyugat alkonya); s mint ahogyan a kultúra történelmit-jelentő egységében az égi üdvözülés kultuszát kifejező gótika nem áll ellentétben a reneszánsz szándékával, éppúgy, egy koncentrikus családkrónika esélyeit tekintve - a klasszikus (történelmi) tagolással nem tudván mit kezdeni - miért ne férhetne meg együtt az éber lét nyers szükségszerűsége a tudatalattiból fölsejlő érzéki alakzatokkal?

A nyirkos szürkületben - ha a hit nem is, a sírógörccs segít. Mert minden elveszett. Mert minden azért mégsem veszett el.

Anyám belém karol: „Ki fogja megetetni a nyulakat, ha nem vagy itt?” A tűbe a cérnát még hagyján... Ugyanaz az érzés kerít hatalmába, mint Robinsont. *Ha ő is elmegy*, hűlt hely ez, ahová megtérek.

Ami az album fedele alá csukódott...

Kimerevített arcok. De hová lett a forróságtól égő bőr? A nedves haj, szakáll?

Csak az illúziót romboló szavak, s az illúziókat gyártó pótszerek.

És a magány. (Egyszer jól beszívtam, s addig értekeztem a kerti harmatról, míg egy kíváncsi némben faképnél nem hagyott, előbb azonban ocsmány-

nak nevezett. Végül a verandán ébredtem fel egy pokróccal betakarva. Kisfiúként.)

„Miért akar megszökni?!”

Szigorú hang, a szomszéd nénié; amikor valamiért haragszik, magáz. Ő vigyázott rám rövidnadrágos koromban. Akkoriban még nem volt divat vagy „életforma” a szökés.

Egerészölyv a kaszáló felett. Végnélküli várakozások. Anyám az iroda rabja. Apám többnapos terepútjai! Csak most értem meg igazán a kiszámíthatatlan (s itthon elhallgatott) kockázatot. Egyik, a hétköznapitól elütő úti beszámolójának a lapszélére ráfirkantotta: „Ekkor is követtek.” A négybe hajtott, s alaposan összegyűrt (inkább „viselt”), rossz minőségű, sárga papírról, mely beitta a tintát, ezeket olvasom:

„Brassó, buszmegálló.

A Mogyorós vendéglő előtt, bent százhuszszázharminc ember, korsó sörökkel egyensúlyozva, tolongva, lökdösődve, elszántan, elkenődve, egymás karjába, vállába, derekába kapaszkodva, a kőpárkányokat használva ülőként, asztalnak - mohón, dacosan, kimerülten, kábult, ostoba, idióta vigyorral, keserűen, kókadt szempillával, fővel a kálap, a simlisapka előtt - isszák a sört. Bent a vendéglőasztalnál étel helyett is csak sör. Egy ősz kefefrizúra, piros inges alak gyors ritmusú zenére rángatózik, vele szemben ülő társa szelíd korholással, nem vesztve el türelmét, tenyerével igyekszik megtartani a rá-ráboruló ivócimborát.

A szomszédos élelmiszerbolt ajtaján tábla: „Törvényes szabadságon vagyok.” Bent sápadtzöld paradicsompaprika-, céklakonzervek sorakoznak, s elvétele egy-egy üveges paszuly konzerv, csomagolt keksz meg mustár a fagyasztó rész üvege alatt.

A buszmegálló úttest felőli oldalán öreg cigányné, terebélyes alfelét mutatja, amint - nekünk háttal - a csepegő csatorna szája fölé hajol, hogy a hirtelen jött felhőszakadás után a visszamaradt áldásban megmossa áfonyától vagy csak a tartós mocsktól lilás, kéklő foltokkal tarkított tenyerét. Vaskos lábszárán, hurkás combján irtózatossá visszerek szaladnak keresztül-kasul, mint vasúti gócpontokban az évszázados, megrongálódott sínek.

Miközben jegyzek egy „sebzett bőrű” oszlop tövében (önkéntelenül próbálva kibetűzni a belevéssett Roky - Miha - Karate stb. szórvány- emléket), egy talpig szürke, sima képű egyén előbb mögém somfordál, majd elszánja magát, elém áll, hogy megérdeklődjön tőlem egy általam ismeretlen helységbe tartó autóbusz indulásának idejét. Elutasító, szórakozott válaszom sem teszi bátortalanná, rámkérdez - most már konkrét éberséggel, hogy messziről érkeztem, mert nem románul írok? Netán

külföldről? És merre tartok? (Már csak az van hátra, hogy: kivel?)

Eszembe jut a kézdivásárhelyi állomásban hasonlóképpen érdeklődő milicista. Akkor éppen olvastam; ezúttal állva, írok, lehet, hogy meglepő emberi megnyilvánulások, ha nem egyenesen gyanút keltők? Lakonikusan válaszolok a felajzott képzeletű, vagy csak rutinmunkáját végző civilnek: „Én is.” „Hogyan?...” „Én is szolgálatban vagyok.”

Oly bambán tekint rám, hogy vétek lenne még rá is kacsintani. Nézzük egymást szótlanul, ő a tüdő-/vagy májva?/-színű irattáskámra is rásandít kíváncsian - a megkezdett egyenveknitől és befejezett kézírattól dagadozik -, végül nyel egyet, aztán kellenül továbbáll. Kettőnk közül ki volt a türelme-sebb?...

Az ipse ádámcsutkája, mindenesetre sokkal nagyobb.”

Később egyszer - disznóölés napján mentünk mézárósért - szóba hoztam apám előtt vidéki útjait. „Valóban értelmetlen időtöltés - mondta. - Ráadásul az ember olykor hóhérainak kedveskedik.” „Csaló vagy! - szaladt ki a számon. „Én?” - torpant meg apám, majd egy fának támaszkodva sokáig bámult egy kopár falat. „Igen - suttogtam, s torkomban nőni kezdett egy galuska. - Hagyod hogy megalázzanak... és soha nem kiabálsz segítségért.”

Ahogy most visszanézek magunkra, borongó eget látok, mely Brueghel Februárját juttatja eszembe.

Ártatlanság kora! Mielőtt begerjesztene a nosztalgia, emlékeim képtelenebb részét tűzbe vettem.

Környezetem különben is prózai, anyagias. Az emberek, amíg a pillanat foglyai, röhögnivalóan sznobok. S amennyivel ridegebbek lettek, annyival elegánsabbak.

Egy beragasztott, majd kitépelt fénykép: szakadt sarka emlékeztet csak rá az albumban. A család nem beszélt a szegényről. Nem engem tettek felelőssé azokért a hónapokért.

Mikor beállított hozzánk azon a kopott fényű, fagyos reggelen, én elsőnek a hóna alá tekert gyékényszőnyeget vettem szemügyre s lábán az ostromba férfikalucsnit. Többi holmijára akkor föl sem figyeltem. Anyám unokaöccsének volt a felesége vagy élettársa. Miután férjét letartóztatták, a belügyi emberek addig zaklatták, amíg egy nap bezárta lakásukat, és elmenekült a faluból.

A szüleim elkezdtek sugdolózni.

„A szomszédok félték tartani veled a kapcsolatot” - igazított a gázrezsó rózsáján a teafőző alatt anyám.

„Már az átlagemberek is veszélyt jelentenek a rendszernek” - jegyezte meg karikás szemmel apám.

Az utca végén lakó rendőrtiszt kertjükben éppen csókákra lődözött sörétes puskájával.

„Honnan jött?” néztem rájuk csodálkozva.

„Messziről” - mondta anyám.

„Valamikor jártam arra - vette át a szót az öregem. Tudtam, hogy most mesélni fog. - A Gyimes völgyén lefele haladva... még ott vannak a régi határ nyomai a düledező vámpépületeken. A fenyők elmaradnak, és óriás nyárfák teszik festőivé a tájat. Csak a tehenek feltűnően lapos hasúak, kiálló oldalbordájúak és szürkék. A házak mind kerítés nélkül állnak.”

„Az ura a legjobb táncos volt a környéken” - kottyantotta közbe anyám.

„Valamikor a tatár felégetett falvakat hagyott hátra ott - folytatta apám elmélázva; cukor nélkül kortyolni kezdte teáját, majd nyelvével ide-oda tolta szája szélén a csészéjébe tévedt teafüvet. - De hát azóta évszázadok teltek el...”

Szüleim harisnyát, könnyű cipellőt vettek neki, s Rebi kezdett nőiessé válni. A lépcsőn ültem, a könyv a térdemen. Éppen becsuktam a Verne-kötetet. A *Sándor Mátyást* Raguzában, a dalmát tengerparton kalandoztam, az érett férfi helyzetébe képzeltem magam, aki csendben hallgatta a canzonettát, „de nem nagyon hatott rá a költői csábítás.”

*Hogyha reszketeg dala
felcsendül szép Zingerának,
jól ügyelj, mert általa
varázs ejt rabul...*

„Nem jössz csipkebogyót szedni?” - kérdezte hátam megett egy kellemes hang: s a Rebi arca is szelíd kérése volt.

Asok vézna,- vérszegény, sápatag városi leányzó után ő volt az első, aki mindenhol formásnak tűnt. („Még a hasa is gömbölyödik” - jegyezte meg inkább aggódva, mint rosszmájúan anyám.) Hiába is mutatták volna akkor nekem letöredezett körmeit, domborodó hasát, úgyse láttam rajta semmi fogyatékoságot. Számomra a két lábon járó költészet volt. Hogyan is mondja Goethe Opheliáról? „Egész lényé lebeg az édes, érett szenvedélyben.” Mit számított, ha nagy ijedtségében, hogy lerázza magáról a darazsakat, kötényruhájába törölte dzsemes ujjait. Nem létezett akkor számunkra lehetetlen: hát még olyan furcsa helyzet, mint teszem azt, Georginával utóbb, hogy fűben heverészünk, és közben hűvösen, kiábrándultan méricskéljük, vizsgáljuk egymást. A kamaszkor varázsa is ludas lehetett ebben bizonyára. Ő szaporán szedte a hecsedlibogyót (nem felejtette el megszűgni nekem,

hogy miként nevezik népiesen), s én azalatt folyton a szégyellnivaló mérges pattanásaimra gondoltam: titokban el is kapartam őket.

Rebi a gyakorszítát kereste, ha a kamrában időzött; s „a szászta ami a gyér léhelből kihull, meg kell gerebelni” hangzott kismamás okítása. Máskor megfogta a kezemet, hogy gyerünk: „viszink kiszelléztetni lepedét!” Én persze kinevettem. Összevesztünk egy-egy szón, semmiségen, hogy edesebb legyen a kibékülés.

Nehezen tudta elmondani, hogy min ment keresztül tulajdonképpen. Amikor a párját bántalmazták s elvitték, örületében sokáig nem nyitott ajtót senkinek, csak ült a tűz mellett, s körmeivel felkaparta és tönkretette egy nádszék karfáját. Apám úgy fogalmazott egyszer: a lét medrében tudatlan hordalék - nemcsak, amit összezagyvál, de amit magába fojt, az is. Gyakran ült ki szemébe riadalom; érdekes módon, én szentül hittem, hogy ha ott lettem volna vele a magányos házban, nem érzett volna félelmet, iszonyt. De megértettem, hogy kifakult, kiürült körülötte a világ. Egy nap fogta magát és cókmojkáival felült a vonatra megkeresni a rokonságot.

Cinkosává váltam, a reményben. Vagy annak kijátszásában: a túlélésben.

Mit tudom én már, hogy hónapokig vagy csak napokig, percekig tartott az egész boldogság, amit vele megéltem?! Csak olyan pillanatokra emlékszem, mint amikor fellopakodtam utána a padlásra. Korábbi képsorokat törölt ki gyermeki lelkemből, fantáziámból a felfokozott várakozás. A denevérszárny érdes érintése, a szakadozott szalmakalap imbolygó árnyéka helyett csak egy könnyes arcot látok magam előtt, s az ujjatlan, színes kartonruha hónalj kivágásában a szőrpamacsokat.

Haraggal váltunk el egymástól akkor. Kék üveggolyó szemének szírványhártyája elhomályosult, zavaros indulat zúdult rám, mint partot kikezdő áradás, de a kiáltások nem jutottak el büntudatomig. Sokáig sejtelmem volt csak arról, hogy gyermeket vár. „Mindig szükség van bűnbakokra” - dohogott apám. Figyelmeztette Rebit, hogy vannak, akiknek mindenüket elrekvirálták, neki viszonylag még szerencséje van. És a hivatlan vendég hálás mosolyt erőltetve arcára, kilibbent a fényre, s a langyos esőben ernyedten lebegett, akár egy tavirózsa.

Mind gyakrabban vett erőt rajta az álmoság és nőtt az étvágya. „A nagy hasával mindent megkíván” - árulkodott a háta megett anyám. Mikor az almás- és meggyesrétes egyből kikívánkozott Rebiből, s már hallottam a nyers reagálást, hogy: „Na, hamar a felmosórongyot!”, az én gyomrom is görcsbe rándult. Nem tudtam, kit sajnáljak. A szükség felprédálja a maradék méltóságot; csak az ürességre lecsapni kész héja a szürkülődésben. Rebi dacosan nézett a

tornácban kivesző árnyék után; nem sírt, nem hisztizett.

Gyöngyözött bőrén a víz - koromsötétben is láttam. Ösztönös felkínálkozásában nem volt semmi mesterkéltszabítás.

Korhadó padon, az ázott fatörzs illatát be-szíva, s dőltingélve, csapongva magasba, mélybe, mint a részeg! De soha önelégült vigyorral a számon. Midőn egyszer, jóval később, Georgina beszéd közben csak úgy elejtette előttem egyik eredeti gondolatát, miszerint legtöbbször egy koszos nyilvános vécében dől el valami fantasztikus: a legtöbb ember sorsa - jött, hogy képen töröljem. Amit nem tud kifejezni csak a hallgatás. Ahogy egy érett nő magához szorít egy sihedert. A fák mögül a sötétből figyeltük a megkerült sokaság kornyikálását, duhaj hórázását. Váratlanul, mintegy védekezésképpen, a melléhez szorította üstökömet, s én átengedtem magam érzékisége, elnémított érzékeim hatalmának.

Aztán a fogadkozások. A várakozás. Az utóbihoz nem volt türelme. Térképet kért, ujjai el-elkalandoztak, mindegyre eltévedtek rajta, de duzzadó mellében, egész tartásában nőtt a feszültség.

Az az este. Nem mint a többi; csak szénpasztilladarabok a fekete nyálon. Tudtam, hogy szökni készül, át a határon, de nem tehettem semmit, nem szólhattam senkinek.

„A világ halad előre. Valóban kivívtuk az emberek szeretetét és bizalmát” - jelentette ki apám egyik volt kollégája, aki meghívatta magát hozzánk vacsorára. Ő maga sem hihette komolyan, amit állított - ki tudná megmondani, miért volt szüksége a hangos kétszínűsködéssre -; de Rebi is ott állt kezében a sültes tállal, hallotta. A hangulatunk úgy megereszkedett utána, mint a kásás hó kinn.

Kit ölelsz? Senkit. Megcsalaton nem kihetsz már az evilági kegyelemben... Sápadtan, súlyosan fordult ki a konyhaajtón, mikor utoljára láttam, két pantallós férfi nyomában. „Ezek az idegen alakok állítólag térítőek” - mondta nevetve. „A pályaudvar is tele volt velük - feleltem. - Ne hagyd a szívedhez férközni őket.” „Ezt ni - mutatott egy csúnyát. - Akkor már inkább orgiázom.” Csengett a telefon, beszaladtam a belső szobába.

(Apám hagyatékában találtam egy árva mondatot: „Kapaszkodunk valamiben. Semmiképpen sem az (el)esendőbe, a szégyellnivalóba.”)

Alatta a dátum megegyezik azzal az időponttal, amikor a család neheztelt rám és főleg Rebire.)

Megszólítanám az embereket: Nem láttatok valahol a kedvesemet?

Egy világoskék szempár, s egy különös, mókás kiejtés: „A nyelved, mint a csépnek hadarója.”

Várakozom a nyitott kapuban. Senki sem jár az utcán. Madarak suhannak el a hulló levelek közt, közönyösen. A mellem alatt nyom valami. A nagy üresség.

Szólót préselnek az udvarban, csordul a szőlőszemek mélyvöröse. Nagyapán elmaszatolódott mosolya. Gyűlölöm a hasonlatosságot; kedélybeteg-magányom, ahogy a pók sző, ezúttal mégis folytatást kíván. A szál elszakad. (Titokzatos, honnan buggyant elő belőlem ez a kép?)

Érzékszerveim hűségét teszem próbára nap mint nap. Fölemelem a fejem, de vakon és süketen halad el mellettem mindenki. Nem látják meg tekintetemben a bizakodást, nem hallják a zenét, amelyet én már régóta hallok. Kinyújtom a jobb kezemet, tenyeremet fölfelé fordítva kinyitom, de senki nem helyezi bele az övét.

Új cipőben sántikálva, feltört sarokkal, lesújtottan mentem el (mint hivatalos meghívott) megszületett gyermekük keresztelőjére. A sokaságtól, messziről, őt - akinek szökési terve meghíúsult - alig láttam. A templomból egyenesen haza futottam, és bánatomban, nem tudván, kin kéne bosszút állnom, egy szendvicset tálból elcsentem és kenyér nélkül magamba gyúrtam az összes kemény tojást. Nem úsztam meg egy kiadós hányással. Epedugulást kaptam tőle.

4

Elég, hogy élsz - vágta a képembe, évek múlva egyszer, Georgina. - Egyéb optimizmustól tartani kell."

Ezért az egy mondatáért egyből a szívembe fogadtam. „A terroristák a szürkébe is vöröset kevernek” - toldottam meg telitalálátát.

„Ez már mesterséges okoskodás - mondta. - Hagyjuk...” S karon ragadott. Egyetértettem vele.

Egy ilyen megfontolt teremtés áldás neked - állítja mostanában anyám.

„Te az én ellentétem és tagadásom vagy - érvel Georgina. - Sose hallgattál rám; pedig jobban tudtam nálad, hogy mikor mi szabad.”

„Lehet - hagyom rá. - De amikor már úgy néz ki, hogy semmi sem tilos, talán akkor a legnehezebb.”

Szerinte még mindig túlteng bennem a fölösleges, sok olyasmit örökölttem, ami - elég, ha csak megmozdulok, s széttörik.

Álmomban még egyszer, utoljára, találkoztunk Rebivel. Ezúttal első osztályú jegye volt a nemzetközire, nem szökött. Kérve a peronra, annyira felhevültünk, hogy füstölögni látszott körülöt-

tünk minden. Kísérteties alakok vettek körül váratlanul. Csupa női lény. Egymás után szálltak föl a vagon lépcsőjére, folyton hátraszorítva Rebit, anélkül, hogy hozzáérték volna. Csak ráleheltek, ráfújtak, s az émelyítő szagtól ő rohamosan fogyni kezdett, én pedig egyre álmosabb lettem. Midőn akkorára törpült mérgező leheletüktől, hogy a legfelső lépcsőfokra hágva elejtette bőröndjét, melyet végre sikerült átnyújtanom neki, a mozdony sípolt, s mint mefisztói fenyegetés, sűrű gőzként most az én arcomba csapott a mérgező, irigy lehelet...

„Mi sohasem alszunk!” - hallottam a kábulatól sújtva. Aztán ólmos lassúsággal forogni kezdtem, mint hajdanában az inaktelki öreglányok gyűrtjében. Éreztem, hogy egészen körülfognak; lélegzetük mint zajtalan becsapódás.

Fájdalmat nem éreztem.

Ezzel ért volna véget egy sérülés története? Egy ablakmélyedésben tértem magamhoz otthon; mellettem Georgina. Vártuk, hogy megvirradjon.

Az akut mérgezés semmilyen tünetét nem éreztem magamon. Pulzusom, igaz, gyenge volt, s a lélegzetem a szokásosnál is szabálytalanabb.

Georgina kis idő elteltével kézen fogott, és az ágyhoz vezetett. Levetkőztetett, majd mellém bújít. A lepedőt egészen a fejünkre húzva, kért, hogy öleljem át én is. Két karom, lábam furcsán merevnek, természetellenesnek tűnt. Tenyereim kifordultak. Az az ember - kívülről láttam -, akit Georgina végtagjai folyondárként birtokukba vettek az ágyban, halott volt. A lelke elszállt.

Legalábbis nem éreztem; legfeljebb sejtettem, hogy valahol messze lehet. Most kezdtem csak érteni, hogy az Andaman-szigetek lakói valamilyen tükörképben tisztelik a lelküket. Ami belőlük egyszer kiszáll. Azt, ami igazi.

Időnként még megpróbálok tükörképeim nyomába szegődni. Mint most is.

De már hallom:

„Ne hagyj, hogy elsodorjanak az érzelmek! A túl érzékeny embert tudod, hogy nevezik... Mimóza!” Ez megint Georgina. Az őrangyalom.

1994. IX. 15.